

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І. І. МЕЧНИКОВА
Факультет історії та філософії
Кафедра історії України та спеціальних історичних дисциплін

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Методичні рекомендації

**для здобувачів першого (бакалаврського) рівня
факультету романо-германської філології**

Одеса
2024

УДК 930.85(477)''632/20''(076)
I-907

Укладачі:

Вінцовський Т. С. (відпов. уклад.) – д.і.н., професор, кафедри історії України та СІД, ОНУ імені І. І. Мечникова;

Гончарук Т. Г. – д.і.н., професор, професор кафедри історії України та СІД, ОНУ імені І. І. Мечникова;

Полторак В. М. – к.і.н., доцент кафедри історії України та СІД, ОНУ імені І. І. Мечникова;

Юраш Є. О. – доктор філософії (PhD) зі спеціальності 032 – Історія та археологія, кафедра історії України та СІД, ОНУ імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

Савченко В. А., д.і.н., професор кафедри історії України, Південноукраїнський національний університет імені К. Д. Ушинського;

Уварова О. О., к.і.н., доцент кафедри суспільних наук, Одеський національний медичний університет.

*Рекомендовано до друку вченою радою факультету історії та філософії
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
(протокол № 3 від 9 листопада 2023 р.)*

Історія України та української культури : метод. рекомендації для здобувачів I-907 першого (бакалавр.) рівня факультету романо-германської філології / уклад.: Т. С. Вінцовський, Т. Г. Гончарук, В. М. Полторак, Є. О. Юраш. Одеса : ФОП Бондаренко М. О., 2024. 28 с.

У курсі «Історія України та української культури» висвітлюються різні аспекти історії України від палеоліту до сучасності. Особлива увага приділяється головним подіям в історії українського суспільства та державності, становленню та історії української політичної нації. Методичні рекомендації містять опис курсу, поради відносно засвоєння лекційного матеріалу, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи, рекомендовану літературу.

Для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 035 – «Філологія», спеціалізацій:

035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська;

035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька;

035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська;

035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька.

УДК 930.85(477)''632/20''(076)

ЗМІСТ

Вступ	4
Зміст навчальної дисципліни	7
Тематика практичних занять	15
Завдання для самостійної роботи	17
Форми контролю та критерії оцінювання	19
Питання для підсумкового контролю	22
Список рекомендованої літератури	26

ВСТУП

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історичний процес в Україні, за історичними періодами, а саме зміна соціо-економіко-культурних та політичних ландшафтів, історія суспільства, держави, національна історія.

Дисципліна викладається на неспеціальних факультетах з метою формування та закріплення наукових понять щодо історії України, що відповідає нагальним потребам сучасного національного розвитку та традиційним цінностям українського суспільства, пов'язаними з пошаною до минулого України.

Історія України викладається як історія української політичної нації, що має сприяти створенню ідейних передумов для успішної інтеграції здобувачів освіти в суспільне життя країни, для розуміння ними сучасних суспільних потреб, що мають витоки в минулому, для їх свідомої суспільної активності.

На курс «Історія України та української культури» відводиться 90 годин, 3 кредити. З них на денному відділенні для лекцій передбачається 20 годин, для практичних занять 10 годин, для самостійної роботи здобувачів освіти 60 годин. На заочному відділенні для лекцій відводиться 4 годин, практичних занять 6 годин, для самостійної роботи здобувачів 80 годин.

Враховуючи, що на самостійну роботу відведено 67% навчального часу на денній формі навчання і 89% навчального часу на заочній формі навчання, методичні рекомендації мають на меті допомогти здобувачам засвоїти базові знання, опанувати навичками та вміннями як під час підготовки до аудиторних занять, так і під час самостійної роботи.

Навчальна дисципліна «Історія України та української культури» викладається на першому курсі першого (бакалаврського) рівня освіти. Дисципліна пов'язана з такими курсами як «Українська мова», «Політологія» та «Філософія».

Мета викладання нормативного курсу є ознайомлення здобувачів із основними досягненнями науки в галузі історичної україністики як

фундаментальної науки в системі гуманітарного знання, з основними історичними етапами української державності, культури, ментальності та повсякдення.

Завданням дисципліни є ознайомити здобувачів з місцем історії та культури України у системі університетського навчання, систематизувати наявні знання студентів з вітчизняної історії, ознайомити із закономірностями суспільно-політичних, соціально-економічних та культурних процесів, що проходили на українських землях, сформулювати уявлення щодо оцінок найбільш дискусійних подій історії України, сприяти формуванню уявлень про міжпредметні зв'язки у вивченні гуманітаристики, звернути увагу здобувачів на новітні засоби передачі інформації з історії України в контексті викликів епохи постправди, показати закономірності історичного розвитку при вивченні основних етапів становлення вітчизняної і зарубіжної культури і її взаємозв'язок із соціально-економічними, політичними процесами суспільства.

Для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 035 – філологія, спеціалізацій: 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська; 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька; 035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська; 035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька вивчення навчальної дисципліни «Історія України та української культури» спрямовано на формування загальних компетентностей.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **знати**:

- основні закономірності історичного процесу на теренах Центрально-Східної Європи;
- місце Української держави в історії Європи;
- специфіку творення Української державності на різних етапах історичного процесу;
- найголовніші дати та події з історії України;

– роль найвідоміших політичних діячів, представників культури в історії України;

– особливості становища українських земель у складі сусідніх держав;

– причини та перебіг основних воєнно-політичних подій;

– загальні тенденції у розвитку культури України, особливості формування фольклору народів України.

Здобувачі вищої освіти повинні **вміти**:

– працювати з основною літературою до пропонованого курсу;

– використовувати різноманітні навчальні методи для обробки комплексу наявної інформації;

– узагальнювати фактичний матеріал, набутий під час лекцій та самостійно опрацьованої літератури до курсу;

– орієнтуватися в особливостях полеміки навколо дискусійних питань;

– синхронізувати основні події історії України з всесвітньою історією;

– орієнтуватися у причинах і наслідках формування системи освіти, науки, розвитку мистецтва, фольклорних традицій в різних історичних епохах;

– виробити вміння критично ставитися до усталених стереотипів в рецепції минулого.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Основні тенденції вивчення історії України

Тема 1. Давня історія України.

Особливості періодизації історії України. Заселення території Центрально-Східної Європи представниками людської спільноти. Локалізація найвідоміших стоянок архантропів й палеоантропів. Характеристика антропо- і соціогенезу в період палеоліту, мезоліту і неоліту. Еволюція господарських форм. Зародження і розвиток духовної культури в кам'яну добу. Зміст і наслідки неолітичної революції.

Місце Трипільської культури в історії людства. Проблема походження трипільців. Територія поширення племен мальованої кераміки. Особливості господарського розвитку. Протоміста. Причини зникнення Трипільської культури. Центрально-Східна Європа в епоху заліза. Етнічне походження та політична історія киммерійців, скіфів, сарматів. Давньогрецька колонізація Північного Причорномор'я.

Здобувачі мають приділити увагу внеску різних давніх культур у скарбницю історичної спадщини України, оволодіти розумінням причин зміни історичних періодів, зокрема, у давню та античну історії на території України, звернути увагу на часи співіснування держав з протодержава; приділити увагу міграційним процесам давнього періоду.

Тема 2. Україна у період раннього середньовіччя.

Проблема етногенезу слов'ян. Велике розселення слов'ян у другій половині I тис. Виникнення Руської держави. «Повість минулих літ» як важливе джерело для формування знань про заснування та розвиток Руського князівства. Перші київські князі династії Рюриковичів. Роль зовнішньої торгівлі в політичній історії країни першої половини X ст. Особливості внутрішньої політики княгині Ольги. Реформи князя Володимира I Великого. Внутрішня і зовнішня політика князя Ярослава I Мудрого.

Система правління в Київській державі у другій половині XI ст. Любецький з'їзд 1097 р. Початок формування удільних князівств. Правління Володимира II Мономаха. Формування вотчинного землеволодіння. Зовнішні виклики і загрози в XII – на початку XIII ст. Тенденції у розвитку культури.

Здобувачам треба звернути увагу на передумови та обставини виникнення Русі-України, на процес творення держави, що був складним і виключав досвіду різних народів; мають приділити увагу політичній історії, розширенню кордонів та зміцненню держави, формування єдиного релігійно-культурного простору. Необхідно звернути увагу історичному значенні Галицько-Волинської держави, на особливості її розвитку в умовах роздробленості Русі та необхідності боротьби з монголами, що впливало на зовнішню та внутрішню політику її керівників.

Тема 3. Українські землі в складі Речі Посполитої (1569-1648 рр.).

Передумови і причини укладення Люблінської унії. Українська знать в умовах боротьби за станові права напередодні та під час Люблінського сейму. Поширення впливу польської корони на українських землях.

Соціально-економічні процеси. Особливості правових норм Литовських статутів. Характеристика соціальної структури суспільства. Фільваркова система господарювання. Цехова організація ремісників. Магдебурзьке право. Роль запорозького і реєстрового козацтва у внутрішній політиці Речі Посполитої на рубежі XVI-XVII століть. Козацькі повстання. Морські походи козацького війська. П. Конашевич-Сагайдачний. Участь козаків у московських походах війська Речі Посполитої. Хотинська війна.

Релігійне життя. Намагання подолання кризи в православній церкві у межах Київської митрополії. Берестейська унія – еволюція від ідеї до реалізації. Роль П. Могили в духовному житті України. Розвиток культури та фольклору.

Здобувачі освіти мають звернути увагу на існуванні в Великому князівстві Литовському, Руському та Жомойтському української спадщини Русі; знати перелік країн, куди входили сучасні українські території, визначати

роль в історії України унії між Великим князівством Литовським та Польським королівством; звернути увагу на суперечності які існували в середині та ззовні в політики різних країн, зокрема Речі Посполитої, що призвело до появи козацтва.

Тема 4. Визвольна війна українського народу середини XVII ст.

Причини і привід до війни. Б. Хмельницький. Союз козаків з кримським ханом Іслям III Гераєм. Бойові дії навесні 1648 р. Початок селянської війни. Пилявецька битва. Облога Львова. Битва під Збаражем. Зборівська угода. Початок формування ранньомодерної української державності.

Молдавський вектор політики Б. Хмельницького. Битва під Берестечком. Білоцерківська угода. Бойові дії у 1652-1653 рр. Характеристика моделі держави – Війська Запорозького (Гетьманщини). Переговори гетьмана з московським царем Олексієм Романовим. Ставлення українських політичних еліт до союзу з Московським царством. Укладання Березневих статей 1654 р. та їхні наслідки. Продовження війни проти Речі Посполитої у 1655-1656 рр. Віленське перемир'я.

Здобувачі мають засвоїти причини Національно-визвольної війни (революції) українського народу у другій половині XVII ст., засвоїти уявлення про існування в історичних працях різних хронологічних меж війни. Вони мають ознайомитися з героїчними подіями війни, направленими на те, щоб досягти звільнення України і створити самостійну державу.

Тема 5. Гетьманщина наприкінці XVII століття – у першій половині XVIII століття.

Характеристика становища України після укладення Вічного миру 1686 р. Внутрішня політика І. Мазепи. Розвиток культури. Соціально-економічні процеси. Початок Північної війни та місце козацького війська у подіях 1700-1708 рр. Таємна угода гетьмана зі шведським королем Карлом XII. Полтавська битва 1709 р. Перша українська політична еміграція. П. Орлик – гетьман

України у вигнанні. Розробка «Пактів і Конституції законів і вольностей Війська Запорозького».

Наступ царизму на права і вольності Гетьманщини. Гетьманування І. Скоропадського. Перша Малоросійська колегія: функціональне корекція політики царя щодо Української держави. П. Полуботок. Д. Апостол. Правління гетьманського уряду. Кодифікація козацького права. Відновлення гетьманського правління. Гетьманування К. Розумовського. Розвиток культури та фольклорних традицій.

Здобувачі мають звернути увагу на державно-політичні наслідки боротьби за українську державність, її нові форми на початку XVIII ст. за часів І. Мазепи та П. Орлика; ліквідації української автономії у XVIII ст. в Російській імперії, а також специфіці розвитку Правобережної України в що викликало опір у формі гайдамаччини.

Тема 6. Українські землі у складі двох імперій наприкінці XVIII – на початку XX ст.

Входження українських земель до складу Австрійської та Російської імперій наприкінці XVIII ст. Особливості соціально-економічного розвитку та суспільно-політичного життя у пер. пол. XIX ст. Буржуазні реформи середини XIX ст. в Австрійській та Російській імперіях. Особливості скасування кріпацтва в обох країнах. Характеристика соціальної структури українського суспільства у пореформений період. Нові тенденції у розвитку сільського господарства. Перша хвиля трудової міграції. Завершення промислового перевороту. Формування галузей важкої промисловості. Роль залізничного транспорту і торгівлі в розвитку економіки. Промислова криза 1900-1903 рр. та її наслідки. Російська революція 1905-1907 рр. в Україні. Столипінська аграрна реформа.

Суспільно-політичне життя. Гурток «хлопоманів». Зародження «громадівського» руху. М. Драгоманов. Ідеї «громадівського соціалізму». Мовно-культурні процеси. Валуєвський циркуляр 1863 р. та Емський указ

1876 р. «Братерство тарасівців». Роль москвофільства в громадському житті Західної України. Народовці та їхні погляди. Зародження «Просвіт». РУРП – перша українська політична партія.

Здобувачі мають ознайомитися з головними тенденціями становлення модерної нації, поширенням демократичних ідей, впливом подій у Європі; засвоїти зв'язок між українським національним відродженням та загальноєвропейським процесом формування сучасних націй; приділити увагу політичному етапу національного відродження, першим політичним партіям. Окрему увагу слід приділити ставленню з боку Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій на процес формування модерної української нації.

Тема 7. Перша світова війна і Українська революція (1914-1921 рр.).

Проекти вирішення «українського питання» напередодні та під час Першої світової війни. Ставлення українських політиків до війни – між самостійницькими ідеями та пацифізмом. Бойові дії у 1914-1916 рр. Початок революції 1917 р. й утворення Центральної Ради. Політична платформа Центральної Ради у березні – жовтні 1917 р. та її реалізація. Проголошення УНР. Російсько-українська війна зими 1917-1918 рр.

Гетьманський державний переворот: підготовка та здійснення. Аграрна політика уряду Української Держави та її наслідки. Особливості робітничого законодавства. Система реорганізації військового будівництва і культурної сфери. Утворення Директорії та антигетьманське повстання. Державна реформа в Австро-Угорській імперії. Проголошення ЗУНР. Початок збройної боротьби з Польщею. Паризька мирна конференція й «українське питання».

Відновлення УНР. Друга УНР у переговорному процесі між РСФРР й Французькою республікою. Реорганізація Дієвої армії УНР влітку 1919 р. та наступ українських армій на Київ і Одесу. Перехід УГА на бік Добровольчої армії. Ліквідація Українського фронту. Зимові походи армії УНР.

Здобувачі повинні звернути увагу на умови формування модерної української нації, вплив тотальної війни на міграційні процеси, перебіг та

наслідки воєнних дій, особливість політико-ідеологічних традицій українських політичних еліт, актуальності розв'язання державотворчого та аграрного питання, дискусії навколо розуміння поняття Українська революція.

Тема 8. УРСР між двома світовими війнами.

Початок здійснення політики «воєнного комунізму». Сільське господарство УСРР в умовах НЕПу. «Червоний» терор в період НЕПу. Характеристика політико-правового статусу УСРР. Юридичне оформлення СРСР в 1922-1923 рр. Особливості функціонування партійно-державної системи. Політика коренізації: причини, хід, наслідки. Ідеологічні передумови індустріалізації промисловості. Значення соціалістичного змагання у реалізації п'ятирічних планів. Проголошення суцільної колективізації сільського господарства. Причини та наслідки Голодомору. Характеристика економічної моделі УРСР напередодні Другої світової війни.

Формування диктаторського режиму Й. Сталіна. Український вимір масових репресій на загальносоюзному тлі. Причини змін у національній політиці. Згортання «коренізації». Місце культурного будівництва у програмі більшовицької партії. Початок реорганізації системи освіти. Основні напрями розвитку науки в 1920-1930-х роках. Літературне життя 1920-1930-х років. Розвиток кіномистецтва. Живопис, музичне й театральне мистецтво.

Здобувачі мають ознайомитися з теорією побудови комунізму у рефлексії більшовиків, термінологічними особливостями у розумінні дефініцій «воєнний комунізм», «коренізація», «суцільна колективізація», причинами поразки концепції побудови держави-комуни на рубежі 1910-1920-х років, організацією партійно-радянської системи управління, ставлення більшовицької влади до культури, зокрема релігії.

Тема 9. Україна під час Другої світової війни.

Геополітичні плани «світових» країн напередодні Другої світової війни. Пакт Молотова-Ріббентропа. Початок Другої світової війни на українських

землях. Ставлення українського населення до німецько-польської кампанії вересня 1939 р. Вторгнення РСЧА на східні кордони Другої Речі Посполитої. «Договір про дружбу і державний кордон» 28 вересня 1939 р. Приєднання Галичини, Волині й Берестейщини до СРСР. Анексія Буковини і Бессарабії. Політика «радянзації».

Вторгнення вермахту на територію СРСР. Оборонні дії РСЧА у 1941-1942 рр. План «Ост». Поділ України на окупаційні зони. Характеристика німецького і румунського окупаційного режимів. Рух Опору на українських землях, оцінки в історіографії. Наступальні операції Червоної армії в Україні у 1943-1944 рр. Становище українського суспільства у 1943-1945 рр. після повернення комуністичної влади. Наслідки Другої світової війни.

Здобувачі мають ознайомитися з головними тезами стратегічних завдань провідних країн світу напередодні Другої світової війни, стратегічною й тактичною метою зовнішньополітичної діяльності нацистського і комуністичного режимів у 1939-1941 рр., причинами поразок РСЧА протягом 1941-1942 рр., організацією системи окупаційної влади в Україні, ставлення більшовицької влади до осіб, котрі опинилися на окупованих вермахтом територіях, тактикою державницького підпілля.

Тема 10. Сучасна Україна (1991-2022 рр.).

Проголошення незалежності України. Проблеми соціально-економічного та політичного реформування. Зниження темпів промислового і сільськогосподарського виробництва. Інфляційні процеси. Дискусії навколо проблеми Кримської автономії. Загострення протистояння між законодавчою та виконавчою гілками центральної влади у 1993 р. Вибори до Верховної Ради та президента України у 1994 р.

Соціально-економічна та політична платформа президента Л. Кучми. Затвердження програми економічної лібералізації восени 1994 р. Початок реалізації концепції приватизації державного майна. Формування політико-економічних груп впливу. Прийняття Конституції України. Грошова реформа.

Початок економічної стабілізації наприкінці 1990-х років. Політична криза 2000-2001 рр. Кампанія «Україна без Кучми!».

Президентська виборча кампанія 2004 р. Президентська діяльність В. Ющенка. Зміна політичного вектору розвитку країни за президентства В. Януковича. Причини, привід, перебіг та наслідки «Революція гідності» 2013-2014 рр. Концепція української зовнішньої політики. Набуття Україною без'ядерного статусу. Участь України у миротворчих процесах ООН, у програмі «Партнерство заради миру», в діяльності Ради Європи та інших міжнародних інституцій.

Політичні, господарські, ідеологічні та ментальні характеристики російсько-українських взаємин. Війна Росії проти України початку ХХІ ст.: криза 2003 р., початок агресії РФ на сході України у 2014 р., ескалація бойових дій з 24 лютого 2022 р. Міжнародна підтримка України.

Здобувачі мають ознайомитися з причинами оголошення політики «перебудови», впливом аварії на Чорнобильській АЕС на радикалізацію суспільно-політичних настроїв українців, наслідками політичної реформи 1988 р., дискусіями навколо питання про початок ліберальних економічних реформ, особливостями державотворчих процесів у 1990-х роках, тяглість російсько-українського протистояння в економічній та воєнно-політичній сферах.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичні заняття призначені для формування та закріплення у здобувачів освіти головних компетентностей. Вони передбачають розгляд тем за визначеним планом, а також презентацію студентами результатів самостійної роботи.

Денне відділення:

Заняття 1. Галицькі й волинські землі у XII-XIV століттях

1. Політична діяльність князя Романа Мстиславовича. Створення Галицького-Волинського князівства.
2. Зовнішньополітична діяльність короля Данила.
3. Економічні процеси на землях королівства Русь у XIII-XIV століттях.

Заняття 2. Українські землі у XV – першій третині XVII століть

1. Зародження українського козацтва: передумови та особливості.
2. Люблінська та Берестейська унії: причини й наслідки.
3. Козацькі повстання наприкінці XVI – у першій третині XVII століть.

Заняття 3. Українська держава у другій половині XVII – першій половині XVIII століть

1. Гетьманування Ю. Хмельницького (1659-1663 рр.).
2. Політичне становище Гетьманщини у 1665-1676 рр.
3. Політика гетьмана І. Мазепи.

Заняття 4. УРСР у період між світовими війнами

1. НЕП в Україні.
2. Церковне життя в УСРР у 1920-х роках.
3. Політика масових репресій в суспільно-політичному житті України 1930-х років.

Заняття 5. Україна на шляху до незалежності

1. Передумови та проголошення незалежності України.
2. Розвиток незалежної України.
3. Війна Російської Федерації проти України початку XXI ст.

Заочне відділення:

Заняття 1. Українські землі у XV – першій третині XVII століть

1. Зародження українського козацтва: передумови та особливості.
2. Люблінська та Берестейська унії: причини й наслідки.
3. Козацькі повстання наприкінці XVI – у першій третині XVII століть.

Заняття 2. Україна на шляху до незалежності

1. Передумови та проголошення незалежності України.
2. Розвиток незалежної України.
3. Війна Російської Федерації проти України початку XXI ст.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота здобувачів освіти зорієнтована на виконання тих видів робіт, які передбачають опанування додатковими знаннями у позааудиторний спосіб згідно визначених викладачем завдань. Вона є складовим елементом університетської освіти та закономірним продовженням аудиторної роботи викладача і студентів.

Рекомендований вид самостійної роботи – написання доповідей та виконання презентацій за обраними здобувачами темами.

Орієнтовний перелік тем доповіді з презентацією:

1. Історія Малої Скіфії.
2. Особливості етногенезу українців.
3. Історична роль окремих персоналій (за вибором).
4. Грюнвальдська битва в історії України та Європи.
5. Особливості етногенезу кримських татар.
6. Юрій Дрогобич (Котермак): перший український вчений.
7. Михайло Глинський: політичний портрет.
8. Зародження книгодрукування в Україні.
9. Фортеця Качубеїв (Кочубіїв, Качибей, Хаджибей) в історії Одеси.
10. Україна XV ст. – першої половини XVII ст. в описах іноземців.
11. Литовські Статути як пам'ятка права.
12. Острозька академія – навчальний заклад України епохи середньовіччя.
13. Хотинська війна: причини, перебіг та наслідки.
14. Петро Могила в духовній історії України.
15. Військові дії козацького війська проти Османської імперії у першій чверті XVII ст.
16. Московські походи польського і козацького війська на початку XVII ст.
17. Б. Хмельницький та О. Кромвель – лідери революцій в ранньомодерній Європі: порівняльна характеристика.

18. Молдавські походи козацького війська у 1650-х роках.
19. Іван Богун – діяч Визвольної війни українського народу XVII ст.
20. Дипломатична діяльність гетьмана в екзилі Пилипа Орлика.
21. Кирило Розумовський та його нащадки в історії Європи.
22. Петро Калнишевський – останній кошовий Запорозької Січі.
23. Масонство в Україні у пер. пол. XIX ст.
24. ОНУ імені І. І. Мечникова: до історії заснування.
25. Життєвий шлях та наукова діяльність І. І. Мечникова.
26. Історія створення гімну «Ще не вмерла Україна».
27. Одеська «Просвіта» на початку XX ст.
28. Грошові знаки на території України у період революції 1917-1921 рр.
29. Нестор Махно: політичний портрет.
30. Володимир Чехівський – прем'єр-міністр УНР.
31. Матеріально-побутові умови життя студентів в УСРР у 1920-х рр.
32. Дмитро Донцов: життєвий шлях та характеристика політичних поглядів.
33. Українська еміграція в 1920-1930-х рр.
34. Спорт в Україні у 1920-1930-х рр.
35. Одеса під час румунської окупації 1941-1944 рр.
36. Військовий діяч України періоду Другої світової війни (за вибором).
37. В'ячеслав Чорновіл: життєвий шлях та політичний портрет.
38. Соціально-економічні процеси в Україні у 1990-х роках.
39. «Помаранчева» революція 2004 р.: передумови, хід, основні результати.
40. Чому українці використовують гасло «Слава Україні!».

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Під час реалізації навчальних завдань здобувачі мають можливість накопичувати бали за рахунок наступних видів роботи: підготовка до практичних занять (60 балів), захисту рефератів або есе (20 балів), підсумковий контроль (20 балів).

Поточний контроль.

Здійснюється у вигляді усного опитування на практичних заняттях. Критерії оцінювання відповідають сучасним стандартам університетської освіти. Категорично не рекомендується використовувати сайти сумнівного характеру, де відсутня прив'язка тексту до авторства! На найвищі бали за практичне заняття можуть розраховувати ті здобувачі, хто у повному обсязі відповідав на усі питання теми.

Періодичний контроль:

оцінювання доповіді з обраної теми реферату або есе.

Підсумковий контроль:

здійснюється під час іспиту, який проходить в усній формі, як відповідь на контрольні питання, які здобувачі отримують на початку викладання навчальної дисципліни.

Загальна підсумкова оцінка визначається як сума балів за результатами поточного, періодичного і підсумкового контролю.

Критерії оцінювання роботи на практичному занятті:

К-сть балів	Критерії оцінювання
12-10	Здобувач зобов'язаний підготувати кожен пункт плану практичного заняття у повному обсязі. Відповідь має бути побудована на основі розуміння причин явища, його перебігу та наслідків. Здобувачі не повинні обмежуватися стислим просторікуванням, а продемонструвати системні знання з теми семінару. Вони передбачають не стільки констатацію фактів, скільки пояснення їхньої сутності. Якісна підготовка до практичних занять передбачає ознайомлення з науковими або/і навчальними книгами/брошурами, науковими статтями, лекційним матеріалом, енциклопедіями, довідниками.

9-6	Здобувач освіти дає об'ємну/повну відповідь повне на більшість питань плану заняття, доповнює відповіді інших студентів, демонструє вміння брати участь у дискусії, використовуючи наукові аргументи.
5-2	Здобувач освіти дає відповідь на одне або два питання плану заняття, лише частково доповнює відповіді інших студентів.
1	Здобувач присутній на занятті, але не бере участь у обговоренні питань, пропонованих викладачем згідно заявленої теми.

Критерії оцінювання самостійної роботи здобувачів, що має бути захищена на практичному занятті або під час спеціально відведених годин консультацій.

Вид роботи	Кіл-ть балів	Критерії оцінювання результатів виконання завдань для самостійної роботи
Підготовка та захист реферату або есе	20-15	Доповідь має самостійний характер, визначається повнотою викладу матеріалу, наявністю структури тексту, з використанням фахової літератури і джерел, обґрунтованих висновків. Вагомою частиною оцінювання якості самостійної роботи є вміння доповідача дискутувати, використовуючи виважені аргументи. Може супроводжуватися презентацією або ілюстраціями, але ця форма не є обов'язковою.
	14-10	Доповідь виконана самостійно, оформлення відповідає вищезазначеним вимогам, але пропоновані висновки або не точно відповідають темі роботи, або є поверховими, що не дає змоги зрозуміти глибину осягнення доповідачем змісту реферату/есе.
	9-1	Завдання виконано на низькому теоретичному рівні, без пояснення причин явищ, описаних у тексті, та висновків. Використана література або джерела не повною мірою відповідають обраній темі. Здобувач не демонструє розуміння предмету дискусії.
	0	Завдання не виконано.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти на іспиті:

Оцінка	Кількість балів	Критерії оцінювання
Відмінно	20-16	Здобувач освіти правильно і у повному обсязі відповів на обидва питання екзаменаційного білета, продемонстрував вміння дискутувати, обґрунтовувати свою точку зору, самостійно оцінювати теоретичні аспекти дисципліни, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, володіти науковою термінологією.
Добре	15-11	Здобувач освіти не повною мірою відповів на обидва питання екзаменаційного білета. При цьому частково дав відповіді на поставлені додаткові запитання, продемонстрував вміння дискутувати, обґрунтовувати свою точку зору, самостійно оцінювати теоретичні аспекти дисципліни, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, володіти науковою термінологією.
Задовільно	10-8	Здобувач освіти у неповному обсязі відповів на обидва питання екзаменаційного білета, не зміг дати відповіді на поставлені додаткові запитання, продемонстрував низький рівень навиків полеміки, самостійного вирішення навчальних завдань, поверхово засвоїв наукову термінологію, базові знання з дисципліни.
Незадовільно з можливістю повторного складання	7-5	Здобувач освіти не виконав поставлені перед ним завдання. Не дав відповіді на питання екзаменаційного білета, додаткові запитання викладача, або у його/її відповіді містилася значна кількість грубих помилок. Продемонстрував відсутність базового обсягу підготовки з дисципліни, виявив низький рівень володіння навчальними та науковими дефініціями.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	4-0	Здобувач не засвоїв навчальний матеріал. Потребує повторної допомоги викладача для оволодіння дисципліною.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет вивчення історії України, періодизація, джерела.
2. Кам'яна доба на території сучасної України.
3. Кочові племена на території України у I тис. до Р. Х.
4. Трипільська культура та її особливості.
5. Античні міста-поліси Північного Причорномор'я.
6. Утворення князівства Русь та її перші правителі (IX-X ст.).
7. Велике князівство Русь в період князювання Володимира Великого та Ярослава Мудрого.
8. Галицька та Волинська землі в XI – XII ст.
9. Галицько-Волинське князівство та його роль в історії України.
10. Культура Великого князівства Русь.
11. Вхідження українських земель до складу Польського королівства та Литовського князівства у XIV ст.
12. Соціально-економічний розвиток українських земель у XIV-XVI ст.
13. Політичний розвиток українських земель у складі Великого князівства Литовського.
14. Виникнення українського козацтва і Запорозької Січі.
15. Люблінська та Берестейська унії: причини підписання та наслідки.
16. Українське козацтво у міжнародних відносинах др. пол. XVI – пер. пол. XVII ст.
17. Козацькі повстання в Україні наприкінці XVI – у першій третині XVII ст.
18. Бойові дії війська Б. Хмельницького у 1648-1653 рр. Зборівська та Білоцерківська угоди.
19. Державотворчі та соціально-економічні процеси на українських землях в ході Визвольної війни сер. XVII ст.
20. Зовнішньополітичні стосунки гетьманського уряду в 1648-1657 рр.
21. Укладення договору 1654 р. з Московським царством, його історичне значення.
22. Воєнно-політичне протистояння в Україні у 1657-1686 рр.

23. Культура України XV-XVII ст.
24. Політичний розвиток Лівобережної та Слобідської України у XVIII ст.
25. Правобережна та Західна Україна наприкінці XVII-XVIII ст.
26. Запорозька Січ у XVIII ст.
27. Особливості соціально-економічного розвитку Лівобережної та Слобідської України XVIII ст.
28. Приєднання Північного Причорномор'я та Правобережної України до Російської імперії у XVIII ст.
29. Криза кріпосницького господарювання на українських землях у пер. пол. XIX ст.
30. «Національне відродження» України у пер. пол. XIX ст.
31. Війна Французької та Російської імперій 1812 р. та Україна. Громадська опозиція російському царизму в Україні у першій чверті XIX ст.
32. Суспільно-політичне життя на українських землях в складі Російської імперії у другій половині XIX ст.
33. Соціально-економічний розвиток українських земель у другій половині XIX ст. Буржуазні реформи середини XIX ст. в Україні.
34. Суспільно-політичне життя українських земель в складі Австро-Угорської імперії у другій половині XIX ст.
35. Соціально-економічне та суспільно-політичне становище українських земель на початку XX ст.
36. Українські землі в планах держав Антанти і Троїстого союзу напередодні та у ході Першої світової війни.
37. Воєнні дії на території України в період Першої світової війни.
38. Утворення Центральної Ради та проголошення першої УНР.
39. Українська гетьманська Держава: особливості внутрішньої та зовнішньої політики.
40. Воєнно-політичні події на території України в добу другої УНР.
41. Західноукраїнська Народна Республіка: проголошення та основні події.

42. Встановлення більшовицької влади в Україні. Політика «воєнного комунізму».
43. Особливості НЕПу в Україні.
44. Утворення СРСР. Політика «коренізації».
45. Курс на індустріалізацію та суцільну колективізацію: причини та наслідки.
46. Розвиток культури України в 1920-1930-х рр.
47. Українські землі в складі Польщі, Чехословаччини, Румунії між Першою та Другою світовими війнами.
48. Початок Другої світової війни на українських землях.
49. Перший період німецько-радянської війни: основні військові дії.
50. Нацистський окупаційний режим в Україні та рух Опору.
51. Соціально-економічний та політичний розвиток УРСР у другій половині 1940-х – першій половині 1950-х рр.
52. Політичний розвиток УРСР у 1953-1972 рр.
53. Опозиційний рух (дисидентство) 1960-1970-х рр.: основні течії, форми боротьби.
54. Соціально-економічний розвиток УРСР у другій половині 1950-х-1991 рр.
55. Причини, періодизація та основні принципи політики «перебудови».
56. Основні особливості соціально-економічного життя України в 1991-2014 рр.
57. Суспільно-політичне життя України у 1991-2004 рр.
58. Культура України у другій половині ХХ ст.
59. «Помаранчева» революція: причини, перебіг та результати.
60. Передумови, характеристика і наслідки «Революції гідності».

Методичне забезпечення

1. Бачинська О. А., Новікова Л. В., Полторак В. М. Метод. вказівки до нормативного курсу “Давня та середньовічна історія України” Одеса: ОНУ імені І. І. Мечникова, 2021. 42 с. URL: <http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/hist/kafedry-ta-inshi-strukturni-pidrozdily/ua-history>

2. Новікова Л. Історія етнічних (національних) меншин в Україні. Змістовий модуль 2: *курс лекцій* Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2021. 398 с. URL: <http://lib.onu.edu.ua/istoricheskij-fakultet-3/>
3. Новікова Л. В. Вступ до вивчення курсу «Історія України»: метод. посібник для студентів II курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету історії та філософії, спеціальності 032 "Історія та археологія"/МОН України; ОНУ імені І. І. Мечникова; факультет історії та філософії. Одеса: ОНУ, 2019. 60 с. URL: <http://lib.onu.edu.ua/istoricheskij-fakultet-3/>
4. Полторац В. М. Хрестоматія з історії України: для здобувачів першого освітнього рівня “бакалавр” неспеціальних факультетів. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2020. 160 с. URL: <http://lib.onu.edu.ua/istoricheskij-fakultet-3/>
5. Полторац В. М. Одещина: 12 пішохідних мандрівок: метод. посібник з питань впровадження програми патріотичного виховання для навчальних закладів та громадських об'єднань. Одеса, 2019. 67 с. URL: <http://lib.onu.edu.ua/istoricheskij-fakultet-3/>
6. Синявська О. О. Історія освіти і науки в Україні. Част. I. Традиції освіти та накопичення наукових знань у домодерний період: навчальний посібник / ОНУ імені І. І. Мечникова. Одеса : ОНУ, 2022. 160 с.
7. Хмарський В.М. Історія України : конспект лекцій. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 118 с.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Бойко О. Д. Історія України. 4-е вид. К.: Академія, 2012. 704 с.
2. Грицак Я. Нариси історії України: формування модерної української нації XIX – XX ст. К.: Генеза, 2019. 656 с.
3. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. К.: Портал, 2022. 408 с.
4. Магочій П.-Р. Ілюстрована історія України / пер. з англ. [С. Біленький]. К.: Критика, 2012. 446 с.
5. Мицик Ю., Бажан О. Від трипільців до кіборгів. Коротка історія України. К.: Кліо, 2022. 688 с.
6. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. К., 2016. 496 с.

Додаткова

1. Войтович Л. Галич у політичній історії Європи XI-XIV століть. Львів: Левада, 2017. 478 с.
2. Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі. Книга 1. К.: Темпора, 2013. 504 с.; Книга 2. К.: Темпора, 2013. 628 с.
3. Нариси історії Української революції 1917 – 1921 років / Гол. редкол. В. А. Смолій; кер. авт. кол. В. Ф. Верстюк. К., 2011. Кн. 1. 390 с; 2012. Кн. 2. 464 с.
4. Україна в Другій світовій війні: погляд з XXI століття. Історичні нариси. У двох книгах. Кн. 1. К., 2010. 734 с.; Кн. 2. К., 2011. 943 с.
5. Черненко О. Історія цивілізації. Україна. Том 2. Від Русі до Галицького князівства (900-1256). Харків: Фоліо, 2021. 592 с.
6. Vintskovskyi T. Repatriation of the Polish population from the Izmil region in 1945-1946 (according to the State Archives of the Odesa region) // Historical

Yearbook. "Ovidius" University of Constanța, Faculty of History and Political Science. Vol. XVIII. Constanța, 2021. P. 59-75.

Електронні інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Інституту історії НАН України. Постійна адреса:
<http://www.history.org.ua>
2. Офіційний сайт НБ ОНУ імені І. І. Мечникова. Постійна адреса:
<http://library.onu.edu.ua>
3. Офіційний сайт бібліотеки «Культура України». Постійна адреса:
<http://elib.nplu.org/>
4. Офіційний сайт Одеської національної наукової бібліотеки. Постійна адреса:
<http://odnb.odessa.ua/>

Навчальне видання

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня
факультету романо-германської філології

Укладачі:

Вінцовський Тарас Степанович
Гончарук Тарас Григорович
Полторак Володимир Миколайович
Юраш Євгеній Олександрович

В авторській редакції

Підписано до друку 28.12.2023
Обсяг 1,6 друк. арк. Формат 60x88/16. Зам. № 1164/23
Наклад 25 прим.

Надруковано у ФОП Бондаренко М. О.
м. Одеса, вул. В.Арнаутська, 60
т. +38 0482 35 79 76
info@aprel.od.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4684 від 13.02.2014 р.